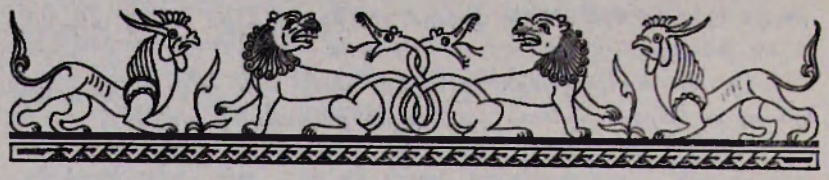

9. ԱՂՎԵՍԸ

Ինում ա, չինում մին թաքավեր ա ինում։ Էտ թաքավերին ինում ա իրեք տըղա։

Մին օր մին պառավ մարթ կյամ ա թաքավերին կոշտը, ասում. — Մըեծ թաքավերը ապրած կենա, քու պալատըմըտ ամմեն հինչ կա, մինակ վըեսկե ղուշը չիկա, հունցը օղում ա ինի, բեդմա ծըեռք պիրիս։ Էտ վըեսկե ղուշը էն ա օխտը սարի քըմակի։

Էտ խոսկը թաքավերին շատ ա տանջում, մըեթկ ա անում, մըեթկ, տըեսնում էս ա տըղերքը եկին։

— Ա՛ հաՎր, յադուզ իտի բեքյեփ ըս, դաՎրդը-ղեյիդտ հի՞նչ ա, ասի, մունք էս ընք սարի մնան դըլվումտ կաղնած, մունք կըքյինինք, ճարինք հինչ էլ ինի։

Թաքավերը տըղորցը լոխ նաղլ ա անում։

Մըեծ տըղան ասում ա. — Ա՛ հաՎր, յըես կքյինիմ, պըերիմ։

Տա ճընապարի պադրաստոթուն ա քաշում, հըղե ինում։

Ճընապարին մին Աղվես ա շըհում, ասում. — Թաքավերի տըղա, ճընապարիտ էրկու տոն ըս տըեսնալու, մինը՝ մըթեն, մինը՝ լուս։ Էտ լուս տանը քյեփ ա ինելու։ Նի կըմընիս մըթեն տոնը, վեր դինշանաս, վեր կարիս էքսը քըշերավ հըղետ քյինիս։

Էտ տըղան ըշըղվում ա, Աղվեսին թըխում, քյընում։ Քյընում ա, քյընում, շատ ա քյընում, թա խրեգյ, ինքյը կըգյիդա՛, վերչը հըսնում ա Աղվեսին ասած տըներին։ Նի յա մընում մըթեն տոնը, թա կենա, ամմա էն մին տանը ծափը-ծիծաղը, յըերքը-պարը, ղուռ-

նա-ղավալին ծենը թողում չի, թա էտ մըթեն տանը կենա, տո̈ւս ա կյամ, նի մըննում էն լո̈ւս տոնը, ըշտեղ քյեփ ին անում։

Տա ըտեղ լոխ մըտան քըցո̈ւմ ա, համ վըեսկե ղուշը, համ հորը խոսկը, մընում ըտեղ։

Մին քանե վախտ ընցնելանը ետը, Թաքավերը տըեսնում ա. վըեր տըղան կյամ չի, միշնա̈կ տըղին ա ղարկում։ Էս հինչ վըեր էտ մըեծ տըղին կըլո̈խն ա յըեկալ, էտ լոխ էլ միշնա̈կ տըղին կըլո̈խն ա կյամ։

Թաքավերը տըեսնում ա, վեր ո̈ւրա̈ն մըեծ նան միշնա̈կ տըղերքը կյամ չըն, շատ ըըքյըփանում ա։

Հա̈մին էտ վախտը պուճուր տըղան կյամ ա, ասում. — Ա՛ հա̈ր, թող յըես քյինիմ իմ ախպորց հետան, տըեսնամ հի՞նչ տըեուին, համ էլ վըեսկե ղուշը պըերիմ։

Հա̈րը ռազի չի կըենում, ամմա տըղան ղաչանք ա անըմ։ Էտ վախտը Թաքավերը ասըմ ա. — Քյընում ըս, քյինի, մըեծ նան միշնա̈կ ախպերքըտ հի՞նչ տըեուին, վըեր տու հինչ տըեոնաս, ծըռքըներավըտ պըեն եկող տըղերք չը՛ք, ծերը էն ա պարապ-սարապման կյաք, մըեշտըեղ օտիք, ղրաղ շոռ կյաք։

Պուճուր տըղան ճընապարվըմ ա. Աղվեսը էլհա առաչըն ա տո̈ւս կյամ, էն հինչ վըեր մըեծ նան միշնա̈կ ախպորցը ասալ ար, ըտրան էլ ա ասըմ։ Էտ տըղան Աղվեսին խոսկը լսում ա, քյընում։

Շատ ա քյինո̈ւմ, խըրեգյ ա քյինո̈ւմ, շատ նան խըրեգյը ինքն ա գո̈ւգո̈ւմ, մին էլ ա տըեսնում՝ Աղվեսը էլհա առաչը տո̈ւս եկավ, ասից։ — Դե վըեր տու իմ խոսկըս լսալ ըս, եք հա̈քյվիս նստե, քյըեղ տանիմ վըեսկե ղուշին կոշտը։

Էտ տըղան իտի էլ անըմ ա։

Քյինո̈ւմ ըն, հըսնըմ մին պալատ, ըշտեղ վըեր էտ վըեսկե ղուշըն ար։

Աղվեսը ասըմ ա. — Վըեր նի մըննիս պալատը, ղարավուլչիքյը քոն իլա̈ծ ըն ինիլու, վըեսկե ղուշը էն ա ինիլու մին ստոլի տըրա̈ծ։ Էտ ստոլին էրկու ղա̈փա̈ղա̈ յա ինիլու, մինը վըեսկե, մինը՝ փա̈դի։ Ջա̈հտ կանիս, ղուշը տինիս փա̈դի ղա̈փա̈ղումը, վըեր վըեսկե ղա̈փա̈ղումը տիրիր, ղուշը ծեն ա հանիլու ղարավուլչոցը եր կըցնե։ Էն վախտը քյըեզ փըռնելու յըն։

Էտ տըղան շիլ ա ընգնում, ղուշը տինում վըեսկե ղա̈փա̈ղումը։ Ղուշը ծըէն ա հանըմ, ղա̈րավուլչոցը եր կըցընըմ, ըտրանք էտ տըղին փըռնըմ ըն։

Ամմա տըեսնըմ ըն շա̈հիլ, ղա̈շա̈նգյ տըղա յա, էլ սպանըմ չըն,

ամմա ասըմ ըն. — Մունք քյըեզ սպանըմ չընք, ամմա ըտրան ծ̈վա̈ղը տու քյինիլ բեդիս վըեսկե ծին ու̈րա̈ն սարքավը պերիս մըեզ տաս։ էն վախտը վըեկսե ղուշը մունք քյըեզ կըտանք, կըտանիս։

Թաքավերին պուճուր տըղան տո̈ւս ա կյամ, ու̈րա̈ն ճընապարը ընգնում, քյընո̈ւմ։

Մին էլ ա տըեսնըմ էտ Աղվեսը էլհա առաշը տո̈ւս եկավ, ասից. — Բա յըես քյըեզ խըեյքըխրատ չի տվի՞, խե՞ ինձ լըսեցիր վըեչ։ Դե հա̈քյվիս նստե, քյըեզ հըսցընիմ վըեսկե ծիյին կոշտը։— Աղվեսն ասըմ ա.— Վըեր կյումը նի մըննիս, ղարավուլչիքյը քուն իլա̈ծ ըն ինիլու։ Վըեսկե ծին էն ա ինիլու ընդեղ։ Ընդըրա կոխկեն էն ա ինիլու մին փա̈դի թա̈մք, մին էլ մին վըեսկե թա̈մք, թա վըեսկե թա̈մքը տինի՛ս, ծին սա̈ս ա հանելու, ղարավուլչիքյը յըեր ըն կընալու քյըեղ փըռնին, ամմա թա փա̈դի թա̈մքը տինիս, վեչ մին պեն չի ինելու՛։

Տըղան նի յա մըննըմ կյումը, վըեսկե թա̈մքը տըեսնըմ, վըեսկե ծին տըեսնըմ, աշկերը ծիլի-վիլի յա անըմ, թամահը զոռ ա անըմ, էտ տըղան վըեսկե թա̈մքըն ա յոր օնըմ, թա տինի ծիյին մըեջկեն, ամմա ծին սա̈ս ա անըմ, ղարավուլչիքյը եր ըն կըենըմ, էտ տըղին փըռնըմ։

Տըղին սպանըմ չըն, ամմա մին հենց տըեղ ըն ըղըրկըմ, վըեր սպընելան փիս ա։

Ասըմ ըն. — Քյինի մըեզ հետի տափեն կըլխան ա, թա տափեն տական ա օշափին կյեղեցիկ ախճիգյը պեր, էն վախտը վըեսկե ծին ու̈րա̈ն վըեսկե սարքավը քյըեզ կըտանք, կըտանիս։

Թաքավերին պուճուր տըղան տո̈ւս ա կյամ, քյինըմ։ Քյինըմ ա, քյինըմ, շատ ա քյինըմ, թա խըրեգյ, շատ նան խըրեգյը ինքն ա գյո̈ւդո̈ւմ, մին էլ ա տըեսնում էլհա Աղվեսը ու̈րա̈ն առաշը տո̈ւս յըեկավ, ասից. — Կողի տու ինձ լըսեցիր վըեչ, ամմա էլհա հա̈քյվիս նըստե քյըեզ տանիմ օշափին ըխճըկանը կոշտը։

Քյինըմ ըն, քյինըմ, վերշը հասնըմ ըն էտ ըխճըկանը տանը կոշտը։

էտ դա̈րըմը էտ ախճիգյը տո̈ւս ա յըեկալ, վըեր կյետըմը լըղանա։

Աղվեսը էտ տըղին ասըմ ա.— Քյինի սուսըփուս էտ ըխճըկանը կոռնան փըռնի, պեր։ Հիշքան խուսուցնի, խոսիս վըեչ։

Թաքավերին պուճուր տըղան քյինըմ ա, իտի էլ անըմ։ Ախճիգյը ընգնըմ ա էտ տըղին հըետան, կյամ։

Ճընապարին էտ ախճիգյն ասըմ ա. — Յըետ տըեռ քյինա̈նք իմ հոր, իմ մոր տըեսնանք, ետավ կյամ։

Էտ տըղան սխալըմ ա, յըետ տըեռնըմ, հենց վըեր տոն ըն քյինում, էտ ըխճըկանը հա̈րը-մարը էտ տըղին փըռնըմ ըն, ասըմ. — Էն ա մըեր քըվորը տոնը օխտը սարի քըմակե, Թա կարիս էտ օխտը սարը հենց դու̈զու̈ցնիս, վըեր ըստըղան մինչև մըեր քըվորը տոնը ըրվա, ախճիգյը քյըեզ կըտանք, Թա կարեցիր վըեչ դու̈զու̈ցընիս, էն վախտը քյըեզ սպանիլու յընք։

Էն մին օրը տըղան ըսկսըմ ա վըեղը քանդիլը։ Վեց օր վըեղը քանդըմ ա, ղոռավ մին խըրեգյ վըեզ ա ինու̈մ քանդածը։

Օխտինչի օրը Աղվեսը կյամ ա տըղին տըեսնըմ էտ ղազարին մաչին, տըղին անա լոխ հըրցնըմ, գյուդու̈մ, էտ տըղին ասըմ. — Տու քյինի դինջ քոն իլ, քյըեզ կործ չօնիս։

Էքսը տըղան եր ա կըենըմ, տըեսնըմ, վըեր օխտը սարը կա վըեչ, քըվոբը տոնն էլ ըրվամ ա։

Մարթ ըն ղարկըմ տըղին հետան։ Տըղան կյամ ա, օխտը օր, օխտը քըշեր հըրսանիք ըն անըմ, էտ ախճիգյը տամ էտ տըղին։

Տըղան էտ ախճիգյը յոր ա օնըմ, ճընապար ընգնըմ։ Էլհա պըտահըմ ա հա̈մին էն Աղվեսին։

Աղվեսն ասըմ ա. — Ա՛յ տըղա, հենց պիտի անինք, վըեր ախճիգյը տանք վըեչ, ծին յոր օնինք, տանք քյըեզ, ղուշը յոր օնինք փախճինք։ Առաչ կտանիս ախճիգյը տաս, ծին յոր օնիս, ետավ կասիս. «Թուղեցեք էտ ըխճըկանը մնանք պարով ասիմ»։ Թողիլու յըն, էն վախտը ըխճըկանը ծըեռք կըտաս, քաշիս տինիս թամքետ, հայդա, փախճիս։ Վախիս վըեչ, ծիտ շու̈տ ա փախճելու, հետան հըսնելու չըն։ Ետավ ախճիգյը կԹողիս իմ քըշտեն, ծիտ քըշիս էն պալատը, ղուշը յոր օնիս, եռ փախճի̈ս։

Էտ տըղան իտի էլ անըմ ա։ Մին խիլլա̈ ճընապար քյինելանը ետը, Աղվեսը առաչըն ա տո̈ւս կյամ, ասըմ. — Յըես քյըեզ էսքան լըվոԹու̈ն ըմ անըմ, տու վէլ ինձ բեդմա լըվոԹու̈ն անիս, բեդմա իմ վըեննըերըս նան վիզըս կըտրիս։

Էտ տըղան ռազի չի կըենըմ։

Աղվեսն ասըմ ա. — Վեր օզըմ չըս, էն վախտը, յըես քյըեզ մին քանե խըրատ տամ։ Տըես, ճըրա̈վերի քըշտի նստիս վըեչ, կախաղան պըցրա̈ցած մարԹին աղագիս վըեչ։

Աղվեսը ասըմ ա, պըռծընըմ, քյինըմ ու̈րա̈ն կործին։

Էտ տըղան ճընապար ա ընգնըմ, քյինըմ, հասնըմ էն տոնը, ըշաէզ ու̈րա̈ն ախպերքը քյեփի յըն նստած, կարտ ըն խաղ անըմ, ղումարի յըն տամ, տանիլ տամ։ Ըտրանք յա տանիլ տըված փողը բեդմա տան, յա կըլխըննեն սուբ ըն տալու։

էտ պուճուր ախպերը էտ մրեծ կումարը տամ ա, ախպորցը ազադրմ, ըտրանց էլ յոր օնրմ, ճընապարվրմ։

Մրեծ նան միշնակ ախպերքը թաքուն ուրուր խոսկ ըն տամ, վրեր պուճուր ախպորը սպանին։

Ըտրանք նըստրմ ըն մին ճըրավերի քըշտի, վրեր հաց օտին։ Ըտրեղ մրեծ նան միշնակ ախպերքը էտ պուճուր ախպորը քըցրմ ըն ճըրավերը, էտ ըխճրկանն էլ ասրմ ըն, վրեր վրեչ մինին ասի վրեչ։

Ըտրանք քյինրմ ըն, հասնրմ պալատը։

Հաորը հրցնրմ ա, թա. — Բա հո՞ր ա ծեր պուճուր ախպերը։

Ըտրանք ասրմ ըն. — Ա՛ հաոր, մունք ընդրան տրեսալ չը՞նք։

Էն օրանը տրենը համ ախճիգյը, համ ծին, համ ղուշը մաշվրմ ըն, մաքրուվրմ, հաալաք տրեռնրմ, տրեռնրմ հունցը մին չոփ։

Շատ վախտ ա անց կրենրմ, թա խըրեգյ, մին օր էլ Աղվեսը կյամ ա էտ ճըրավերեն կոշտը, մաչին եշրմ, տրեսնրմ էտ տրղան էն ա էտ վրերըմը։

Էտ տրղին անա լոխ հրրցնրմ ա, գյուդում։

Աղվեսը էտ տրղին ճըրավերան հանրմ ա, ասրմ.— Շորերտ կրփոխիս, վրեր քաղաքը նի մրննիս։

Տրղան իտի էլ անրմ ա։

Ետնան իտի օրիշ շորում քյինրմ ա հորը պալատը, հորը կոշտը։ Էն սրհաթին ախճիգյը, ծին, ղուշը ուրխանրմ ըն։

Տրղան լոխ հորը նաղլ ա անրմ։ Հաորը հրամմայրմ ա մրեծ նան միշնակ տրղին կախ տան։ Իտի էլ անրմ ըն։

Մին օր, մին էլ ըն տրեսնրմ Աղվեսը յրեկավ։ Էտ վախտը թաքավերին պուճուր տրղան նան էն ախճիգյը ուրանց բաղրմը ման ին կյամ։

Աղվեսը մուտանրմ ա տրրանց, պարյոր տամ, ասրմ. — Շատ ըմ ղաչանք, միննաթ անրմ, իմ վեղս վրեններրըս կըտրեցիք։

Թաքավերին պուճուր տրղան օղրմ չի, ամմա էն ախճիգյը ռազի յա կրցընրմ։

Էտ տրղան Աղվեսին վիզ նան վրեններրը կըտրրմ ա։ Աղվեսը տրաքվրմ ա, ճըղվրմ, մին ղաշանգյ տրղա տրեռնրմ, համին էտ ըխճրկանը ախպերն ա ինում։

Ախպերը ըտրեղ օխտը օր, օխտը քըշեր քըվորը հրետի հրրսանիք ա անրմ, ինքը թողրմ, քյինրմ ուրանց պալատը։

Թաքավերը շատ ա ինում պրռավածծ, եր ա ընգնրմ, մրեռնրմ։ Կահը մընրմ ա էտ պուճուր տրղին։ Պուճուր տրղան տրեռնրմ ա թաքավերը, էտ ախճիգյը՝ թաքուհի։ Էտ տրղան լավ-լավ օրենքնի

յա տուս պրերրմ, ժողովուրթին ազադրմ ա կոռը-բեգյառից, քյաս-սիբ-քյուսուբի օքնրմ ա, ազադութուն ա տամ, իտի լավ կառավարրմ ա երգյիրը։

Ուրանք էլ ուրուր նրհետ սերավ ապրրմ ըն միչև ուրանց գյանքին վերջը։

Էն կյարունքվա երգյինքան, էն պրեց կյապուտ ռանգյի երգյինքան իրեք խրնձոր ա եր ընգնրմ. մինը ասողին, մինը լրսողին, մինն էլ էս հաքյաթը լուս աշխարք քրցողի՞ն։